

JARY (22) *ai*

a *jasne*.

sg *m A jary* (5). ◇ *f G jar(e)j* (1). ◇ *A jarą* (1). ◇ *I jarą* (1). ◇ *n N jar(e)* (1). ◇ *G jar(e)go* (4). ◇ *D jar(e)mu*(1). ◇ *A jaré* (3); -é (2), -(e) (1). ◇ *I jar(e)m* (1). ◇ *pl D jar(e)m* (1). ◇ *A subst jar(e)* (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Tegoroczny, zebrany w roku zasiania; wiosenny; hornotinus, hornus, sitanius, trimestris Cn (17) : Wziąc ruty iarey: wycińnąc z niey łok. *FalZioł V 24v*; [a w ciepłych łtronach tedy fieią [*miesiąca września*] len ktori zową iari *Cresc 1549 694–695 (Linde)*.]

Wyrażenia: [»jara marchew«: Może też być liana y łrzod lata około S. Iana. á będzie gotowa na łefień ktorą zową Iara marchew. *Cresc 1549 283 (Linde)*.]

»nasienie jare« (2): Item/ młócbá ná Wiołnę/ ná naśienie iáre. *GostGosp 164, 108*.

[»reż jara«: Thedy [*w marcu*] sieią żyta lubo zboże iare/ iako owies/ ięczmień/ grochy/ boby/ płżenicę też y reż iarą *Cresc 1549, 689 (Linde)*.]

»zasiewki jare« (1): Zasiewki ták dworłkie iáko chłopłki e przeiechác/ á iáre tákże też ná Wiołnę *GostGosp 74*.

»jare zboże« [*szyk 1 : 1*] (2): *GostGosp 68*; ná krupy iárego zbożá połowicę tákiey miáry [...] toby z iedney włoki nie ciężko przyłżło dáć *GrabPospR M3v*.

»jare żyto« – *sitanion Calep [szyk 3 : 3] (6)*: *ZapWar 1530 nr 2431*; Włiałem tám ná ogrodzie kęs iárego żytá. *RejFig Cc4*; A w téy chorobie warz mu żyto iáre w wodźie *SienLek 183v, 166v*; *Calep 985a*; *ZapKościér 1588/79*.

Szereg: »(ni) jare, (ni, i) ozim(i)e« [*szyk 2 : 1*] (3): Thako łzią tha burza rozwyn na bori na łaffi na pvłthe dzyądziny na jezyora na Blotha gdzieby nykomv nyezálkodzila ny yarem v ny ozymyem v *LibMal 1544/89, 1544/89*; *ZapKościér 1533/79*.

a. O polu obsiewanym wiosną (3) : vendiderunt sulcum estivalem agri alias jary *ZapMaz II Ł 1/53*; vendidit sulcum agri dictum jary *ZapMaz II Ł 1/120, 1/120*.

2. Jasny, biały; czysty, klarowny; przedni (4) :

Wyrażenia: »chleb jary« (1): ty Páni/ co w dźieży trzy miáry Kwásiłz: chcąc ábyś z niey miáłá chleb iáry *GrabowSet O2*.

»mąka jara« (2): á z oną wodą rozmáciłz mąkę iarą tak iłz vczyniłz plałtr przyczyni włży oliwy *FalZioł I 37c*; *SienLek 54*.

[»woda jara«: Też gdi vwárzyłz korzeń ozanki w wodzie á oną wodą rozmáciłz wodę iarą ták iż vczyniłz plałtr [...] tedi ten plałtr przykłáday ná mieiłcá ktoreby czuinołci nie miáły/ [...] ná tho pomaga *SpiczZioł 26a (Linde)*.]

»jary wosk« (1): potym rołpuść iáry wołk/ z oliwą á plałtry s niego czyni *SienLek 135v*.

3. Bystry, rwący, wezbrany w czasie wiosny (1) :

Wyrażenie: »potok jary« (1): gdy mowić pocznie/łłowá z vłt iemu płyną: potokom onym iárem podobny/ ktorzy gdy ná iarz zbiorá/ płoty łamią/ bydłá/ domy/ kłody/ y łomy/ co fye náwinie/ precz do morzá z łobą niolá *OrzRozm Q4*.

Synonimy: **1.** *latosi, letni, wiosenny*; **3.** *bystry, prędkie, wartki*.

Cf [**JARKI**], JARNY, JARZANY, **JARZĘCY**, JARZNY

LW